

LÝ LỊCH DI TÍCH

I. Tên gọi di tích

Căn cứ địa cách mạng Xóm Chiêu

II. Địa điểm phân bố, đường đi đến di tích:

Xóm Chiêu thuộc khối An Mỹ, phường Cẩm Châu, thành phố Hội An. Từ trung tâm thành phố Hội An theo đường Cửa Đại đi về phía Đông khoảng 2km đến ngã tư Cửa Đại - Lê Thánh Tông tiếp tục rẽ trái theo đường Lê Thánh Tông khoảng 800m là tới xóm Chiêu.

Có thể đi đến di tích bằng các phương tiện giao thông đường bộ.

III. Sự kiện lịch sử di tích:

Xóm Chiêu hay còn gọi là xóm Mồ Côi, dưới thời phong kiến thuộc ấp Tâm Chiếu, xã An Mỹ, tổng Thanh Châu, huyện Diên Phước, phủ Điện Bàn tỉnh Quảng Nam nay thuộc khối An Mỹ, phường Cẩm Châu, thành phố Hội An.

Trong những năm kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ, xóm Chiêu là một trong những địa bàn chiến lược, trọng yếu, là nơi ta xây dựng các cơ sở cách mạng để đánh địch. Bởi lẽ xóm Chiêu nằm ở một vị trí hiểm yếu phía Bắc tiếp giáp với rừng dừa nước chạy dọc theo sông Cổ Cò (Lộ Cảnh Giang), phía Đông tiếp giáp với rừng Thanh Tây nối liền với Cẩm Thanh cũng là một căn cứ cách mạng quan trọng của quân và dân Hội An trong những năm kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ, phía Tây và Nam giáp với những ruộng nước, các gò đất nhỏ nhiều cây cối, thích hợp cho việc ém quân, mật tập. Có thể nói, đây là một địa bàn khá thuận lợi cho hoạt động tổ chức các hình thức chiến tranh du kích để lực lượng vũ trang của ta chiến đấu, chiến thắng kẻ thù.

Người dân xóm Chiêu bao đời nay vẫn chịu thương, chịu khó, cần cù lao động, có tinh thần yêu nước nồng nàn và sớm giác ngộ cách mạng. Họ là những con người bám trụ kiên trung, giữ đất, giữ làng “*Một tác không đi, một ly không rời*”, là lực lượng chở che nuôi giấu cán bộ cách mạng trong các thời kỳ kháng chiến cứu nước.

Chính vì vậy mà ngay trong những ngày đầu của cuộc kháng chiến chống Pháp (1947-1954) bùng nổ, xóm Chiêu đã được lãnh đạo Thành ủy Hội An chọn làm Căn cứ cách mạng (căn cứ lõm), là địa bàn “*rám quân*” chủ yếu của các lực lượng vũ trang Thành phố trước khi xuất kích, tiến đánh vào nội ô Hội An.

Trong khoảng thời gian này, trong lòng đất của xóm Chiêu, bên dưới những vòng rau, bụi cây, nhân dân xóm Chiêu đã đào hàng chục công sự bí mật làm nơi nuôi giấu, che chở cho những đồng chí cán bộ cách mạng nằm vùng về đây hoạt động.

Trong kháng chiến chống Pháp, nhiều trận đánh lớn vào nội ô Hội An của lực lượng vũ trang Thành phố đều chọn xóm Chiêu làm căn cứ, nơi đặt sở chỉ huy Tiền phương. Trong số những trận đánh này, tiêu biểu có thể kể đến chiến công đánh vào tư thất bắt sống tỉnh trưởng bù nhìn và đồng bọn.

Đêm 4-1-1949, được sự giúp đỡ của nhân dân Thành phố, trận đánh đã diễn ra đúng theo kế hoạch. Sở chỉ huy của ta được đặt ở xóm Chiêu, sau khi lực lượng vũ trang đã phân công, phối hợp chiếm lĩnh các vị trí trên trận địa, lực lượng xung kích từ xóm Chiêu theo hướng Trường Lệ đã tiến vào xóm Mới, sân bóng đá cũ ở khu vực Lạc Thiện (nay là khu vực trường đại học Phan Châu Trinh) rồi chia làm hai mũi tiến quân. Mũi thứ nhất do đồng chí Phạm Phán - Thị đội trưởng trực tiếp chỉ huy tiến đánh đồn nghè Thanh nhằm làm tiêu hao sinh lực và kiềm chế hỏa lực địch. Mũi thứ hai do đồng chí Phan Tình chỉ huy vượt lên trước cổng tòa Công sứ, luồn qua khu nhà dân, tập kết tại nhà Trợ Tân, số 26 Minh Hương (nay là 38 Phan Châu Trinh), chia thành các tổ nhỏ tỏa ra các nơi, tiêu diệt các bót gác của địch, chặn đường chi viện bằng xe Jeep của bọn lính Lê dương.

Một tổ xung kích gồm 3 người do đồng chí Hồ Lý chỉ huy đánh lên ngã tư đường Hội An (nay là ngã tư đường Lê Lợi- Trần Phú) treo cờ Tổ quốc, cắt dây điện thoại, phá hệ thống điện đường. Một tổ xung kích khác do đồng chí Nguyễn Bằng chỉ huy đột nhập vào nhà số 24 Minh Hương của Tổng Khuyến bắt tên Lê Trọng Súly - Thư ký Tổng vệ nguy. Tổ xung kích còn lại được giao nhiệm vụ bắt sống tỉnh trưởng gồm 5 người, do đồng chí Nguyễn Diệm chỉ huy đột nhập thẳng vào tư thất Hồ Ngân ở số nhà 11 Minh Hương (nay là 61 Phan Châu Trinh). Tổ xung kích đọc lệnh của Ủy ban Kháng chiến Hành chính Hội An bắt Hồ Ngân và cả tên Đặng Thống Phát - Trưởng phòng Lưu trữ hồ sơ căn cước của nguy và sau đó toàn đội rút lui an toàn. Đây là chiến công mở đầu, khích lệ cho đợt phá tề, trừ gian trong toàn tỉnh Quảng Nam. Với chiến công này, quân và dân Hội An vinh dự được Bác Hồ khen ngợi, và Bác đã gửi tặng quân và dân Hội An khẩu súng Cácbin có khắc tên Người.

Bước sang những năm kháng chiến chống Mỹ cứu nước, xóm Chiêu một lần nữa lại là một trong những vùng căn cứ cách mạng quan trọng của Hội An. Vào thời điểm này, xóm Chiêu gần như nằm ngay trong lòng địch, vì cách xóm

Chiêu về phía Tây Nam khoảng 1km là Chi khu Quân sự - Cơ quan quận lý Hiếu Nhơn, cách về phía Đông Nam khoảng 1km là cứ điểm quân sự Lăng Bà Tuấn (tại đây địch thường trực hai đại đội Mỹ- ngụy hỗn hợp), về phía Đông là cụm đồn cầu Phước Trạch, còn về phía Bắc khoảng 1km là thôn Trà Quế (từ năm 1967 đến 1969, một đại đội lính Nam Triều Tiên thuộc Lữ đoàn Rồng Xanh đóng đồn tại đây). Thế nhưng bằng trí thông minh, sự khéo léo, lực lượng của ta đã xây dựng xóm Chiêu thành một “Căn cứ lǎm” đảm bảo bí mật tuyệt đối, làm nơi trú quân an toàn để ta có thể triển khai đánh địch một cách thuận lợi. Nhiều cán bộ lãnh đạo của Thành phố, Tỉnh và các đơn vị bộ đội, du kích địa phương đã được nhân dân xóm Chiêu hết lòng đùm bọc, nuôi giấu, bảo vệ.

Trong những năm đầu của cuộc kháng chiến chống Mỹ (1954 - 1964), trong tình thế cách mạng miền Nam nói chung bị địch đàn áp, khủng bố khốc liệt, nhiều cán bộ cách mạng của ta bị địch bắt giam cầm, giết hại dã man thì ở xóm Chiêu nhiều cán bộ cách mạng đã được nhân dân ngày đêm nuôi giấu, che chở, chờ thời cơ “đồng khởi” giành chính quyền về tay nhân dân.

Từ sau cao trào “đồng khởi” giành chính quyền ở Hội An thắng lợi, cuộc kháng chiến chống Mỹ ở Hội An nói riêng và tỉnh Quảng Nam nói chung đã chuyển sang một giai đoạn mới đầy thử thách, cam go. Xóm Chiêu lúc bấy giờ là một địa bàn “rầm quân” quan trọng, mang tính chất quyết định trong hầu hết các chiến dịch, các trận đánh lớn vào hậu phương địch tại Hội An của cả quân chủ lực và các lực lượng vũ trang địa phương.

Có thể kể ra đây những chiến công, những trận đánh tiêu biểu như: Tấn công nhà lao Hội An giải thoát 1200 tù nhân chính trị bị địch giam cầm tại đây vào năm 1967; Đánh đồn Trà Quế diệt gọn một đại đội lính Nam Triều Tiên năm 1969; Hai lần tấn công san bằng Cơ quan quận lý- Chi khu quân sự quận Hiếu Nhơn chỉ trong năm 1969...

Đặc biệt, trong chiến dịch Tổng tiến công và nổi dậy Tết Mậu Thân năm 1968, xóm Chiêu là nơi tập kết quân của Tiểu đoàn III - Mặt trận 4 tỉnh Quảng Đà. Xóm Chiêu trở thành hậu phương vững chắc đảm bảo công tác hậu cần đồng thời là bàn đạp để lực lượng vũ trang của ta tấn công tiến công vào các vị trí địch ở nội ô Hội An trong chiến dịch này.

Xóm Chiêu cũng là nơi ghi dấu nhiều chiến công vang dội của quân và dân Hội An trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, tiêu biểu phải kể đến trận đánh vào ngày 01 tháng 02 năm 1968. Khoảng 6 giờ cùng ngày, một cánh quân Nam Triều Tiên mở cuộc càn quét lớn vào xóm Chiêu. Bộ đội Tiểu đoàn III - Mặt trận 4 Tỉnh, Đại đội 2 của Hội An và du kích Cẩm Châu được nhân dân tiếp tế

tận tình đã bố trí trận địa, chiến đấu ngoan cường trong cả ngày, đẩy lùi các đợt tiến quân ồ ạt của địch, diệt hơn 100 tên, giữ vững trận địa. Bọn lính Nam Triều Tiên phải dương cờ Hồng thập tự xin lấy xác đồng đội và rút quân.

IV. Khảo tả di tích:

Như đề cập ở phần trên xóm Chiêu thuộc khối An Mỹ, phường Cẩm Châu, thành phố Hội An. Trong kháng chiến chống Pháp, Xóm Chiêu có khoảng 30 hộ dân sinh sống. Đến kháng chiến chống Mỹ, xóm Chiêu cũng chỉ có khoảng hơn 40 hộ dân, sinh sống chủ yếu bằng nghề nông tại vườn nhà. Khu vực này mặc dù có địa hình không mấy kín đáo bởi lẽ vùng đất này chủ yếu là khu đất vườn, chỉ trồng các loại cây lâu năm và hoa màu. Tuy nhiên, xóm Chiêu nằm ở vị trí trọng yếu nên được chọn làm “căn cứ lõm” bí mật của các lực lượng vũ trang thành phố Hội An. Xóm Chiêu nằm trên “tuyến giao thông mật” của con đường chuyển quân từ vùng Giải phóng của ta đến hậu phương địch ở nội ô Hội An (tuyến đường này đi từ vùng Đông Duy Xuyên vượt sông qua xã Cẩm Thanh đến xóm Chiêu tập kết rồi mới tiến vào nội ô Hội An). Có thể nói, đây là tuyến giao thông huyết mạch quyết định đến sự thắng lợi của các chiến dịch lớn của các lực lượng vũ trang thành phố Hội An và tỉnh Quảng Nam trong những năm kháng chiến Chống Mỹ, cứu nước.

V. Loại di tích:

Di tích lịch sử

VI. Giá trị khoa học lịch sử di tích:

- Di tích là nơi ghi dấu quá trình hoạt động cách mạng của Thành ủy Hội An và Tỉnh ủy Quảng Nam trong những năm kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ.

- Đây là nơi ghi dấu nhiều chiến công vang dội của quân và dân Hội An nói riêng tỉnh Quảng Nam nói chung trong những năm kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ.

- Di tích là nguồn sử liệu quý giá để nghiên cứu về lịch sử đấu tranh cách mạng của quân và dân Hội An tỉnh Quảng Nam nói riêng và của dân tộc ta nói chung.

- Di tích là địa chỉ đỏ quan trọng để giáo dục truyền thống cho thế hệ trẻ tỉnh Quảng Nam cũng như thành phố Hội An hiện nay.

VII. Trạng thái bảo quản di tích:

- Di tích này là khu căn cứ cách mạng có địa bàn tương đối rộng, trải qua thời gian sau chiến tranh nhiều công trình quân sự phòng thủ và chiến đấu, nhiều hầm bí mật... nơi từng che dấu cán bộ cách mạng đã không còn.

- Xóm Chiêu hôm nay đã trở thành một khu dân cư mới khang trang song vẫn giữ được cảnh quang của một làng quê hiền hòa.

- Nhiều sự kiện lịch sử về căn cứ địa cách mạng xóm Chiêu vẫn còn in đậm trong trí nhớ của những người dân qua các dấu tích, các lời kể của những nhân chứng lịch sử sống nơi đây.

VIII. Cơ sở pháp lý bảo vệ di tích:

- Di tích đã được đưa vào danh mục di tích thành phố Hội An

- Năm 2004, di tích được dựng bia lưu niệm ghi lại các sự kiện lịch sử liên quan.

- Hiện nay di tích đang được khoanh vùng bảo vệ đề nghị Tỉnh ra quyết định công nhận xếp hạng.

IX. Phương án bảo vệ di tích:

- Cần lập hồ sơ khoa học cho di tích, đồng thời nghiên cứu phát huy một cách phù hợp.

X. Tài liệu bổ sung:

- Lịch sử Đảng bộ Quảng Nam - Đà Nẵng (1930 - 1975)
- Lịch sử Đảng bộ Hội An (1930 - 1975)
- Sách Hội An Thị xã Anh hùng.

Hội An, ngày tháng năm 2011

Xác nhận của Cơ quan

Người lập lý lịch

Quảng Văn Quý